

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-27>

**PECULIARITIES OF PHRASEOLOGICAL UNITS
ACTUALIZATION IN ARTHUR CONAN DOYLE'S WORKS**

**СПЕЦИФІКА АКТУАЛІЗАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
У ТВОРАХ АРТУРА КОНАНА ДОЙЛА**

Panchenko V. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of
Foreign Philology
ME "Kharkiv Humanitarian
Pedagogical Academy"
of Kharkiv Regional Council
Kharkiv, Ukraine*

Панченко В. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент,
старший викладач
кафедри іноземної філології
КЗ «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Твори англійського письменника-романіста А. К. Дойля досі викликають інтерес у читачів, вони багаті різноманітними героями зі своєю детальною розробленістю і продуманістю. Письменник створює яскравий світ, де кожен персонаж відіграє свою унікальну роль для створення атмосфери життя того часу за допомогою різних слів, які притаманні даному типу людей, даному соціальному статусу і конкретній історичній епосі.

Фразеологічні одиниці доповнюють авторський індивідуальний стиль А. К. Дойля, розкриваючи експресивний, стилістичний, прагматичний потенціал текстів його творів. Як правило, А. К. Дойль використовує фразеологічні звороти для опису дій, почуттів чи емоцій персонажів, наприклад: «...*but I had not forgotten the warnings of the lady, even though I disregarded them, and I kept a keen eye upon my two companions...*». У цьому уривку використовується фразеологізм “*to keep a keen eye upon smth*”, який означає уважність, пильність – основні риси справжнього детектива. Образність фразеологізмів дозволяє автору утримувати увагу читача, тримати його у напрузі, адже фразеологізми створюють значно більш насичений емоціями текст, аніж це вдалося б зробити, використовуючи лише нейтральну лексику.

В іншому прикладі автор використовує фразеологізм “*to throw all fears to the winds*”, який означає «позбутися всіх страхів»: “...*However, I threw all fears to the winds, ate a hearty supper...*”. Такий фразеологізм

передає внутрішній стан персонажа, описує його емоції та настрої. Фразеологізми надають словам героя твору більшої естетичності з мовної точки зору, а також поетичності, підсилюючи стилістичний ефект висловлювання.

Емоційний стан персонажа передається і в наступному прикладі використання фразеологічної одиниці: “...*I could see at glance that she was sick with fear, and the sight sent a chill to my own heart...*”. У цьому уривку використовується фразеологізм “to sent a chill to one’s heart”, який означає стан тривоги, страху. У цьому випадку можемо спостерігати лексичне різноманіття, яке використовує автор для опису цієї емоції, яка так часто зустрічається у детективних творах. Автор описує переляк жінки як “*sick with fear*”, використовуючи потім фразеологізм для передачі ситуації, коли спостереження страху іншого персонажа вводить і самого оповідача у тривожний настрій. Використання цілої низки різноманітних, яскравих та образних засобів для репрезентації однієї й тієї ж емоції у тексті свідчить про лінгвістичну майстерність письменника.

В авторському стилі А. К. Дойля часто присутня іронія, як форма гумору. Сам автор мав багате почуття гумору і цінував цей дар в людях. Тому цілком закономірно, що не раз тонка іронія звучала у мові героїв. У тому числі для передачі іронічного ефекту письменник нерідко використовує фразеологічні звороти, оскільки вони володіють яскравою експресією та виразними образами, які дозволяють підсилити гумористичний ефект висловлювання, наприклад:

– “*Well, at least*”, – *said Holmes*, – “*you have had your revenge upon them. There can be no question that it was your oil-lamp which when it was crushed in the press, set fire to the wooden walls <...> Now keep your eyes open in this crowd for your friends of last night, though I very much fear that they are a good hundred miles off by now...*”.

У цьому прикладі використовується фразеологізм “*keep your eyes open*” у значенні «будь пильним» для передачі іронічного тону висловлювання Шерлока Холмса, який приховано глузує з одного із персонажів твору.

У наступній цитаті Шерлок Холмс іронізує над розумовими здібностями доктора Ватсона, використовуючи фразеологізм “*bread and cheese*”, який означає просту їжу, харчування, здатність прогледуватися:

“*I have a turn both for observation and for deduction. The theories which I have expressed there, and which appear to you to be so chimerical,*

are really extremely practical – so practical that I depend upon them for my bread and cheese”.

У наступному уривку використовується фразеологізм, побудований з використанням порівняльної конструкції “as ... as ...», а саме – “as sharp as needles”:

“There’s more work to be got out of one of those little beggars than out of a dozen of the force,» Holmes remarked. “The mere sight of an official-looking person seals men’s lips. These youngsters, however, go everywhere and hear everything. They are as sharp as needles, too; all they want is organization”.

В уривку теж присутній іронічний контекст, адже Шерлок Холмс натякає на те, що навіть збіговисько вуличних хлопчаків працює більш ефективно, ніж поліція, адже вони бачать та чують все навколо, помічаючи будь-які події та інформуючи про це самого Холмса. Використання фразеологізму “as sharp as needles” у цьому випадку має оцінний потенціал, описуючи характерні риси другорядних персонажів твору.

Фразеологізм, побудований на використанні порівняння, використовується й у наступному прикладі:

“What! Where?» shouted Mr. Windibank, turning white to his lips and glancing about him like a rat in a trap”.

Тут вживається сталий вираз “like a rat in a trap”, який означає безвихідне становище, скрутну ситуацію. Використання такого фразеологізму в тексті забезпечує оцінку ситуації, а також виконує емоційно-експресивну функцію та здійснює прагматичний ефект, викликаючи у читача почуття тривоги. Фразеологізм тут виступає одним із стилістичних засобів створення атмосфери «саспенсу», тривоги у детективі, адже це одна з головних характеристик цього літературного жанру.

Для опису зовнішнього вигляду персонажа фразеологізми у творах А. К. Дойля використовуються досить рідко, однак один із прикладів такого їх використання спостерігаємо у наступному уривку:

“At my cry he dropped it from his grasp and turned as pale as death. I snatched it up and examined it. One of the gold corners, with three of the beryls in it, was missing”.

У цьому випадку описаний як зовнішній вигляд (блідість обличчя), так і емоційний стан персонажа – “as pale as death”. Цей фразеологізм використовує соматичний код (тілесні реакції людини) для відображення її емоційного та психологічного стану – у даному випадку виражається шок, стрес та великий подив і переляк людини, через який її обличчя одразу стає блідим.

У цьому прикладі у якості основи фразеологічного звороту також було використано порівняння. Використання у тексті фразеологізму дозволило автору передати жах молодого юнака, який побачив, що від шалено дорогої бериллової діадеми, яку він намагався врятувати, був відламаний цілий шматок. Крім того, він розумів, що стане головним підозрюваним.

Загалом, у ході вивчення особливостей використання фразеологізмів у контексті індивідуального стилю А. К. Дойля можна відмітити, що цей письменник є тонким знавцем рідної мови, вмів використовувати всі можливі прийоми виразності. Зокрема, він не лише використовує у текстах своїх творів фразеологічні звороти, однак також вмів поєднувати їх з іншими стилістичними засобами, наприклад – іронією чи сарказмом, метафорою, уособленням тощо.

Окрім того, слід зауважити, що важливе значення у контексті вивчення особливостей використання фразеологізмів у творах А. К. Дойля має аналіз їх структурних особливостей та, зокрема, вивчення авторських трансформацій традиційних фразеологічних зворотів англійської мови.

Література:

1. Doyle A. C. A Study in Red. Harper Collins UK, 2014. 172 p.
2. Doyle A. C. The Adventures of Sherlock Holmes. Penguin, 1994. 316 p.